

PODRĘCZNIK JAKO ZASÓB INFORMACJI

Niezależnie od tego, jaką rolę pełnisz w walce o ochronę godności człowieka - jesteś działaczem społecznym, urzędnikiem państwowym czy prezesem międzynarodowej korporacji - mamy nadzieję, że nasze opracowanie zmieni sposób, w jaki myślisz o swojej pracy. Poprzez wszystkie sytuacje, które opisujemy, chcemy pokazać nowe możliwości, nowe formy współpracy oraz nowe podejście taktyczne, które stanowią będą wsparcie w pracy na rzecz ochrony praw człowieka.

Naszym celem jest skłonienie do zastanowienia się nad stosowanymi w swojej pracy taktykami i strategiami. Mając wiele zadań i stosunkowo niewielkie zasoby, działacze praw człowieka powinni stale analizować swoją pracę pod tym kątem. Myśląc taktycznie i strategicznie można często pracować lepiej i szybciej. Umieszczone na końcu opracowania arkusze mają na celu pomoc w określeniu swojego celu, wybraniu obiektu działania, rozwinięciu strategii i wyborze taktyki, która umożliwi jej wdrożenie. Wstęp „Potrzeba nowych taktyk” wyjaśnia, jakie miejsce zajmuje taktyczne myślenie w całości ruchu na rzecz ochrony praw człowieka.

Mamy nadzieję, że zarówno arkusze, jak i całe opracowanie stanowią będą punkt wyjścia do własnych przemyśleń i dyskusji wewnątrz organizacji i grup działających na rzecz praw człowieka. Opisane taktyki mają być źródłem inspiracji i własnych pomysłów. Podsumowania poszczególnych taktyk mają z kolei pomóc w szczegółowym przyjrzeniu się im pod kątem wykorzystania we własnej pracy.

Podczas przeglądania niniejszego opracowania w pierwszej kolejności zwrócić mogą Twoją uwagę taktyki, które zostały zastosowane w Twoim regionie albo dziedzinie zbliżonej do tej, w której pracujesz. Taktyki te nie muszą jednak być najskuteczniejsze w Twojej pracy. Z tego względu opracowanie nie zostało ułożone według kryterium geograficznego czy poszczególnych dziedzin praw człowieka, zamiast tego opiera się na podziale taktyk na cztery kategorie:

- 1 Taktyki, które mają zapobiec grożącym naruszeniom (rozdział: „Taktyki zapobiegania”, s. 28–47).
- 2 Taktyki, które mają powstrzymać dokonywane naruszenia (rozdział: „Taktyki interwencji”, s. 50–81).
- 3 Taktyki, które zmierzają do wsparcia odbudowy społeczności i powrotu do równowagi po ustaniu naruszeń (rozdział „Taktyki odbudowy”, s. 84–113).
- 4 Taktyki, które promują prawa człowieka, działając na rzecz budowy społeczności, w których prawa człowieka są respektowane (rozdział: „Budowa kultury przestrzegania praw człowieka – umacnianie ich instytucjonalnej ochrony” s. 116–151).

Najczęściej zaczyna się od określenia podstawowego wyzwania, z którym trzeba się zmierzyć – na przykład interwencji lub zapobiegania — i przejrzienia odpowiedniego rozdziału. Jednocześnie szybko można się przekonać, że poszczególne taktyki mogą być wykorzystywane w różnych sytuacjach i dla różnych celów. Niezależnie od przyjętego podejścia, pożądana jest otwartość i gotowość do uczenia się i adaptowania poznanych taktyk. Niektóre z taktyk będą być może nadawały się do bezpośredniego

zastosowania w Twojej pracy, inne mogą wymagać analizy i dostosowania. Poszerzona i stale rozwijająca się lista taktyk dostępna jest w bazie danych dostępnych na stronie projektu www.newtactics.org.

Ani Podręcznik, ani sam projekt „Nowe Taktyki” nie stawiają sobie za cel promowania jakiegś z przedstawionych taktyk, ani wskazywania, jaki sposób działania jest najwłaściwszy w danej sytuacji.

Wybór taktyki powinien zostać rozważony przez każdego w kontekście jego:

- całościowej strategii
- zasobów finansowych
- zasobów ludzkich
- uwarunkowań kulturowych

oraz aktualnej sytuacji politycznej w danym kraju

Mamy nadzieję, że Podręcznik będzie dla Ciebie wartościowym źródłem informacji, które pomoże Ci zastanowić się nad swoją pracą i dostrzec nowe możliwości pracy na rzecz praw człowieka. Zważywszy na jego tematykę, to opracowanie będzie stale się rozwijać i nigdy nie będzie stanowić zamkniętego katalogu taktyk. Projekt „Nowe Taktyki” będzie nadal zajmował się badaniem innowacyjnych taktyk używanych na całym świecie i promowaniem ich za pośrednictwem wypracowanych przez nas narzędzi — internetowej bazy taktyk (dostępnej na stronie www.newtactics.org), warsztatów treningowych oraz Zeszytów Taktycznych. Będziemy wdzięczni za wszelkie komentarze, sugestie zmian i uzupełnień. Można przesyłać je drogą elektroniczną na adres e-mail: newtactics@cvt.org.

Podstawowe terminy

W opracowaniu pojawia się kilka ważnych terminów. Każde z tych słów może mieć, w zależności od kontekstu użycia, wiele różnych znaczeń. Na potrzeby naszego opracowania zdefiniowaliśmy je w określony sposób.

Cel Zamiar lub założenie, na które nakierowane są podejmowane działania.

Strategia Zarys głównych etapów i metod na drodze do realizacji celu.

Taktyka Określone działanie podjęte w ramach wdrażania strategii. Taktyki są swoista dźwignią, mechanizmem realizacji przyjętej strategii. Są środkami do dokonania zmian, podczas gdy strategia określa, jakie zmiany są konieczne. Strategie odpowiadają na pytanie *co?*, zaś taktyki dotyczą tego *jak?*.

Obiekt Osoba, miejsce lub przedmiot, na które taktyka ma wywrzeć wpływ.

Aktywni sprzymierzeńcy Osoby lub organizacje, które aktywnie i w otwarty sposób wspierają naszą pracę i angażują się w nią.

Bierni sprzymierzeńcy Osoby lub organizacje, które wspierają nasze cele, jednak nie zaangażowały się bezpośrednio we wspieranie jej.

Proces badawczy

Taktyki opisane w Podręczniku, zawarte w bazie danych na stronie projektu „Nowe Taktyki” (www.newtactics.org) i prezentowane podczas warsztatów zaczerpnięte zostały z wielu dziedzin pracy na rzecz praw człowieka. Niektóre z nich stworzone zostały przez ludzi, którzy identyfikują siebie i swoją pracę jako walkę o prawa człowieka, inne pochodzą od osób działających w biznesie, będących członkami rządów, pracownikami instytucji państwowych, działaczami w ramach podmiotów działających na rzecz rozwiązywania konfliktów, ochrony środowiska, pracy, praw kobiet i innych zagadnień z zakresu przemian społecznych i sprawiedliwości. Wszystkie spośród tych osób promują w swojej pracy godność osoby ludzkiej w rozumieniu podstawowych aktów prawa praw człowieka.

Dokumenty te są znane pod wspólną nazwą Międzynarodowej Karty Praw Człowieka, na którą składają się: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka (1948), Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966), jego Protokół Opcyjny oraz Międzynarodowy Pakt Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturowych (1966). Te dokumenty dopełnia ponad dwadzieścia konwencji dotyczących praw człowieka – umów międzynarodowych, mających w krajach, przez które zostały ratyfikowane, charakter wiążących norm prawnych.

W Podręczniku zawarliśmy jedynie taktyki pozbawione elementów przemocy, co jest wyrazem naszego przekonania, że one jedynie są właściwe w pracy na rzecz ochrony praw człowieka. Kiedy osoby, które czują się sfrustrowane niesprawiedliwością społeczną, uciekają się do przemocy, skutkuje to wobec nich represjami stanowiącymi naruszenia praw człowieka. Uznajemy w pełni okoliczność, że praca na rzecz praw człowieka zawiera w sobie element walki, jednak mamy głęboką nadzieję, że czerpiąc z taktyk stosowanych na całym świecie, uda się wypracować skuteczne sposoby działania bez uciekania się do przemocy.

W listopadzie 1999 r., zespół oraz wolontariusze CVT rozpoczęli badania taktyk wykorzystywanych w pracy na rzecz praw człowieka. Poszukiwaliśmy w szczególności postaw, które mogłyby zainspirować innych do twórczego myślenia i podejmowania skutecznego działania. Zakroiliśmy nasze badania szeroko, analizując pracę wykonywaną przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, agencje międzynarodowe, instytucje rządowe, przedsiębiorstwa i inne podmioty, chcąc dowiedzieć się, w jaki sposób ludzie budują wspólnoty, wymuszają zmiany na lepsze, działają na rzecz praw człowieka. Wolontariusze, wśród nich studenci, pracownicy nauki, lekarze, specjaliści z zakresu *public relations*, konsultanci biznesowi, dziennikarze i informatycy poświęcili wiele godzin swojej pracy. Nieocenionego wsparcia udzieliła także Grupa Robocza „Nowych Taktyk” oraz Komitet Doradczy.

Badacze nawiązali kontakt z instytucjami finansującymi działania na rzecz ochrony praw człowieka, brali udział w konferencjach, przejrzeni materiały oraz zasoby internetowe, przeprowadzili liczne rozmowy, osobiście lub za pośrednictwem telefonu. Podjęliśmy wszystkie możliwe wysiłki, aby skontaktować się z właściwymi organizacjami i potwierdzić zamieszczone informacje. Jeśli nie było to możliwe, zespół „Nowych Taktyk” podejmował decyzję czy posiadane informacje są wystarczające, aby mogły być użyteczne i czy nie mają one charakteru poufnego. Jeśli dana organizacja nie życzyła sobie z jakichś względów zamieszczenia streszczenia taktyki lub danych kontaktowych, informacje te były usuwane.

Pierwsze wydanie Podręcznika „Nowe Taktyki w Prawach Człowieka” ukazało się we wrześniu 2000 roku, drugie wydanie zostało opublikowane w 2001 roku. Obecne, trzecie wydanie, opiera się w znacznej mierze na dwóch poprzedzających je.

Jak ma to miejsce w stosunku do każdej pracy, Podręcznik odzwierciedla ograniczenia, jakim podlegali jego autorzy, w zakresie miejsc, w jakich poszukiwano tematów i tego, co było dostępne ze względu na ograniczony zakres badań i zastosowaną technologię. W związku z ograniczeniami czasowymi oraz brakami w dostępnych informacjach i zasobach, niektóre sekcje i przykłady są mniej obszerne niż inne. Każdy z czytelników może przyczynić się do ulepszenia kolejnych edycji, przekazując nam brakujące informacje, wskazując uproszczenia, które zniekształciły fakty i przekazując swoje sugestie co do włączenia dodatkowych taktyk i materiałów. Jesteśmy wdzięczni za współpracę w tym zakresie, dotyczącą wszystkich części Podręcznika.

O projekcie „Nowe Taktyki w Prawach Człowieka”

Prowadzony przez zróżnicowaną grupę organizacji międzynarodowych oraz praktyków działających w zakresie ochrony praw człowieka i koordynowany przez Centrum dla Ofiar Tortur (*Center for Victims of Torture - CVT*), projekt „Nowe Taktyki w Prawach Człowieka” promuje innowacyjność w zakresie taktyk oraz strategiczne myślenie w dziedzinie praw człowieka. Jego celem jest wzmocnienie skuteczności praktyków i organizacji praw człowieka na całym świecie poprzez wzbogacenie zakresu narzędzi działania oraz budowanie kontaktów służących wymianie kreatywnych koncepcji i wspierających innowacje w zakresie taktyki.

Podręcznik jest tylko jednym spośród kilku narzędzi opracowanych w ramach projektu „Nowe Taktyki” ilustrujących szerokie spektrum potencjału taktyk w pracy na rzecz praw człowieka.

Strona internetowa projektu „Nowe Taktyki”, www.newtactics.org, zawiera bazę danych taktyk, z opcją wyszukiwania oraz fora internetowe, za pośrednictwem których użytkownicy mogą nawiązywać ze sobą kontakt i wymieniać się informacjami i pomysłami.

Zeszyty Taktyczne są serią szczegółowych opracowań, przygotowanych przez osoby, które brały bezpośredni udział w pracy nad daną taktyką, dających dzięki temu wgląd w sposób, w jaki została ona wdrożona oraz wyzwania, jakie pojawiły się w pracy nad nią.

Regionalne warsztaty treningowe, organizowane w każdym regionie świata, grupują ludzi, którzy używają innowacyjnych taktyk w swojej pracy, aby mogli uczyć się od siebie nawzajem. Dzięki aktywnemu udziałowi w warsztatach, uczestnicy poznają nowe taktyki, z jakich będą mogli korzystać, nabywają doświadczenie w przekazywaniu swojej wiedzy, nawiązują kontakt z innymi działaczami na rzecz ochrony praw człowieka, pracującymi w różnych dziedzinach.

O Centrum dla Ofiar Tortur

Centrum dla Ofiar Tortur (*Center for Victims of Torture – CVT*) pomaga ofiarom tortur, ich rodzinom i społecznościom, z których pochodzą oraz działa na rzecz całkowitego zniesienia tortur.

W momencie powstania w 1985 r., CVT było pierwszym tego rodzaju ośrodkiem terapii dla ofiar tortur w Stanach Zjednoczonych i trzecim na świecie. Dziś CVT zapewnia ofiarom tortur poradnictwo, opiekę medyczną oraz opiekę socjalną w formie całościowej terapii; szkoli nauczycieli i lekarzy pracujących z ofiarami tortur lub traumy wojennej; prowadzi badania dotyczące skutków tortur i ich skutecznego leczenia; działa na gruncie lokalnym i na forum międzynarodowym na rzecz likwidacji tortur.

Projekt „Nowe Taktyki” jest owocem własnych doświadczeń CVT jako autora nowych taktyk oraz ośrodka terapii, który działa na rzecz praw człowieka z wyjątkowej pozycji obejmującej leczenie i pomoc w odbudowie naruszonej struktury społeczności i promocji aktywności obywatelskiej.

Więcej informacji na stronie Centrum: www.cvt.org.

The Center for Victims of Torture

717 East River Road Minneapolis,

MN 55455 612 436 4800

cvt@cvt.org www.cvt.org